Valtioneuvoston kanslia NEUVOSTORAPORTTI VNEUS2021-00193

VNEUS Siivola Heli(VNK) 25.02.2021

Asia
Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 23.2.2021

Kokous
Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 23.02.2021

Ministerit valmistelivat Eurooppa-neuvoston jäsenten videokokousta (25.-26.2.) käymällä keskustelun julkilausumaluonnoksesta, jossa käsitellään covid-19-koordinaatiota ja varautumista terveyskriiseihin, turvallisuutta ja puolustusta sekä eteläistä naapurustoa. Jäsenvaltiot olivat pääasiassa tyytyväisiä julkilausumaluonnokseen, mutta joitain kommentteja tekstiin vielä esitettiin.

Ministerit keskustelivat EU:n demokratiatoimintasuunnitelmasta. Tavoitetta parantaa kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja rakentaa kestävämpiä demokratioita edistämällä vapaita ja rehellisiä vaaleja, vahvistamalla tiedotusvälineiden vapautta sekä torjumalla disinformaatiota pidettiin erittäin tärkeänä. Neuvoston toivottiin palaavan toimintasuunnitelman täytäntöönpanoon säännöllisesti.

Puheenjohtaja antoi lyhyen tilannekatsauksen EU:n tulevaisuutta käsittelevän konferenssin valmisteluista.

Komissio antoi tilannekatsauksen EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kauppa- ja yhteistyösopimuksen sekä erosopimuksen täytäntöönpanoon ja soveltamiseen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Suomea edusti videokokouksessa eurooppaministeri Tytti Tuppurainen.

Eurooppa-neuvoston jäsenten videokokouksen (25.–26.2.) valmistelu

Puheenjohtaja totesi, että Eurooppa-neuvoston jäsenten videokokouksen aiheita ovat covid-19 ja terveys, turvallisuus ja puolustus sekä eteläinen naapurusto. Covid-19:n osalta keskeistä on rokotteiden tuotannon ja toimitusten nopeuttaminen. Uudet virusmuunnokset aiheuttavat huolta. Puheenjohtaja kiitti komissiota sen työstä, mukaan lukien komission 17.2. antama tiedonanto yhteisestä lähestymistavasta virusmuunnosten torjuntaan. Sisämarkkinoiden toiminnan ja vapaan liikkuvuuden suojeleminen on tärkeää. Tältä osin on sovittu muun muassa ”vihreistä kaistoista”.

Komissio (varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič) totesi, että terveystilanne Euroopassa on edelleen vakava. Sairaanhoitojärjestelmät ovat monin paikoin kovan paineen alla, ja monet jäsenvaltiot ovat joutuneet asettamaan tiukkoja rajoitustoimenpiteitä. Huolena ovat kasvavassa määrin myös uudet virusmuutokset.

Komissio yhdessä jäsenvaltioiden kanssa tekee kovaa työtä parantaakseen rokotteiden saatavuutta ja varmistaakseen, että rokotevalmistajat noudattavat niiden kanssa tehtyjä sopimuksia. Komissio on

jatkuvassa yhteydessä rokotevalmistajien kanssa, jotta ymmärrettäisiin, missä tuotannon pullonkaulat ovat. Se on myös identifioimassa mahdollisia kumppanuuksia tuotantokapasiteetin kasvattamiseksi Euroopassa. Komissio kiitti jo saamistaan yhteydenotoista tähän liittyen. Komissaari Breton nostaa aiheen esille 25.2. järjestettävässä kilpailukykyministerien videokokouksessa.

Komissio painotti, että kansallisten rokotussuunnitelmien ja -järjestelyjen tulisi olla valmiina, jotta rokotuksia saataisiin vauhditettua heti, kun rokotteiden saatavuus paranee. Jäsenvaltioille on nyt toimitettu 40,7 miljoonaa rokoteannosta. Komissio odottaa 300 miljoonaa lisäannosta vuoden toisen neljänneksen aikana.

Komissio (komissaari Reynders) totesi, että nykytilanteessa jäsenvaltioiden on voitava rajoittaa vapaata liikkuvuutta kansalaisten terveyden suojelemiseksi. Koordinoidusta lähestymistavasta koronapandemian aiheuttamiin matkustusrajoituksiin tulisi kuitenkin pitää kiinni. EU:ssa ja EU:hun matkustamisesta on annettu kaksi neuvoston suositusta. Rajoituksia voidaan ottaa näiden mukaan käyttöön suhteellisuus- ja syrjimättömyysperiaatteita noudattaen sekä raja-alueiden yhteisöjen erityistilanne huomioiden. Komissio katsoi, että jotkut jäsenvaltiot ovat menneet rajoituksissaan pidemmälle kuin olisi ollut tarpeen. Se korosti myös tavaroiden ja palvelujen esteettömän liikkumisen turvaamista, muun muassa ”vihreiden kaistojen” avulla. Komissio totesi myös, että matkustuksen yksipuolinen avaaminen kolmannesta maasta voi heikentää EU:n mahdollisuuksia torjua koronavirusta ja sen muunnoksia.

Komissio (Šefčovič) viittasi myös 17.2. tiedonantoonsa, jossa ehdotetaan toimia uusien virusmuunnosten havaitsemiseksi, uusien ja mukautettujen rokotteiden kehittämisen tukemiseksi, rokotteiden hyväksymisprosessin nopeuttamiseksi ja valmistuskapasiteetin lisäämiseksi. Lisäksi se kertoi myöntäneensä toiset 500 miljoonaa euroa COVAX-hankkeeseen kansainvälisen rokotesolidaarisuuden edistämiseksi.

Eurooppa-neuvoston jäsenten videokokouksen muiden aiheiden osalta komissio (Šefčovič) viittasi edellisenä päivänä esittämäänsä siviili-, puolustus- ja avaruusteollisuuden välisiä synergioita koskevan toimintasuunnitelmaan sekä komission ja korkean edustajan yhteiseen tiedonantoon uudistetusta ja vahvistetusta kumppanuudesta eteläisen naapuruston kanssa. Komissio toivoi myös, että jäsenvaltiot etenisivät ripeästi omien varojen päätöksen ratifioinnissa.

Ministerit kävivät keskustelun Eurooppa-neuvoston jäsenten julkilausumaluonnoksesta.

Keskustelussa korostettiin akuuttia tarvetta nopeuttaa rokotteiden saatavuutta ja lisätä niiden tuotantokapasiteettia. Rokotetoimittajien on pidettävä kiinni sitoumuksistaan, ja rokotetoimituksiin on saatava lisää ennakoitavuutta. Komissiota kiitettiin sen työstä näiden tavoitteiden edistämiseksi. Huomiota kiinnitettiin myös parempaan viestintään.

Moni korosti tarvetta välttää häiriöitä sisämarkkinoiden toiminnassa. Etenkin tavaroiden ja palveluiden vapaa liikkuvuus on varmistettava. Muun kuin välttämättömän matkustamisen rajoittamista pidettiin tarpeellisena. Erityisesti virusmuunnosten leviäminen aiheuttaa huolta. Kyse on jatkuvasta tasapainoilusta terveysturvallisuuden ja vapaan liikkuvuuden välillä. Toki rajoitusten tulisi olla mahdollisimman rajattuja ja oikeasuhteisia. Jotkut kiinnittivät huomiota raja-alueiden yhteisöjen ja rajatyöntekijöiden erityisasemaan.

Jotkut jäsenvaltiot korostivat, että tulisi tarkastella, miten rokotustodistukset voisivat tukea vapaata liikkuvuutta, vaikka yhdessä pika-antigeenitestien kanssa. Toiset tukivat teknistä työtä yhteisen lähestymistavan kehittämiseksi rokotustodistuksiin, mutta korostivat, ettei todistusten käyttö saa johtaa diskriminaatioon tai estää kansalaisia toteuttamasta oikeuksiaan. Keskustelussa muistutettiin myös, ettei vielä ole riittävästi tietoa siitä, missä määrin rokotus estää tartuttamista. Rokotustodistuksen käytöstä matkustuksessa voidaan keskustella vasta, kun rokotukset ovat edenneet ja on saatu enemmän tietoa niiden vaikutuksista.

Keskustelussa korostettiin myös kansainvälisen rokotesolidaarisuuden merkitystä, etenkin EU:n lähialueilla ja Afrikassa.

Esille nostettiin myös, toisiko mahdollinen kansainvälinen pandemiayleissopimus lisäarvoa verrattuna jo olemassa olevien järjestelyjen kehittämiseen.

Komissiolle annettavaa tehtävänantoa laatia raportti covid-19-pandemiasta tähän mennessä saaduista kokemuksista tuettiin.

Turvallisuuden ja puolustuksen osalta moni nosti esille EU–Nato-yhteistyön, hybridi- ja kyberuhat sekä transatlanttisen yhteistyön. Myös EU:n laaja-alaista keinovalikoimaa korostettiin.

Eteläisen naapuruston ottamista asialistalle kiiteltiin. Kreikka kertoi viimeisimmästä kehityksestä itäisellä Välimerellä.

Suomi korosti tarvetta vauhdittaa rokotetoimituksia ja -tuotantoa sekä näihin liittyvää sääntelyprosessia. Heti tilanteen salliessa on edistettävä myös kansainvälistä rokotesolidaarisuutta. Tarvitaan vahvoja, yhteisiä EU-toimia pandemian kiihtymisen ja uusien virusmuunnosten leviämisen estämiseksi. Tehokas testaus ja jäljitys, muunnosvirusten tunnistaminen sekä paikalliset ja alueelliset rajoitustoimet ovat keskeisiä tässä työssä. On huolehdittava tarvittavista terveysturvallisuustoimista, mutta tehtävä samalla kaikki mahdollinen sujuvan tavaraliikenteen varmistamiseksi. On myös tärkeää käynnistää keskustelu kriisin tähänastisista opetuksista ja siitä, miten kriisejä voidaan jatkossa ennaltaehkäistä paremmin. On keskusteltava siitä, miten tulevaisuudessa vastaavissa tilanteissa voidaan paremmin yhteen sovittaa terveysturvallisuus ja vapaa liikkuvuus. Tarvitaan kattavia, yhteisiä, ennalta sovittuja käytäntöjä. Niiden puuttuessa on vain ymmärrettävää, että jäsenvaltiot tekevät omat ratkaisunsa. Mahdollisen kansainvälisen pandemiasopimuksen tulisi tuoda selkeää lisäarvoa jo käynnissä olevaan työhön verrattuna. Suomi korosti myös kunnianhimoista työtä turvallisuuden ja puolustuksen alalla kiinnittäen erityistä huomiota keskinäiseen avunantoon ja solidaarisuuteen sekä huoltovarmuuteen puolustuksen alalla.

Puheenjohtaja kiitti keskustelusta. Jäsenvaltiot vaikuttavat olevan pääasiassa tyytyväisiä julkilausumaluonnokseen. Joitain pieniä muutosehdotuksia vielä esitettiin.

Komissio vakuutti tekevänsä kaikkensa, jotta rokotetuotantoa saadaan kasvatettua, ja toivoi, että kaikilla jäsenvaltioilla on tarvittavat käytännön järjestelyt valmiina, kun rokotteita saadaan suurempia määriä. Komissio informoi jäsenvaltioita toimitusaikatauluista heti kun se saa lisätietoa. Tuotantokapasiteetin kasvattamiseen palataan myös kilpailukykyministerien kokouksessa.

Komissio korosti, että on tärkeää välttää vaikeudet rajoilla. Rokotustodistusten osalta tarvitaan teknistä työtä, jotta jäsenvaltioiden erilaiset ratkaisut saadaan yhteensovitettua EU:n tasolla, mutta myös laajemmin (WHO-yhteistyö). Toistaiseksi kyse on vain rokotustodistuksen käytöstä lääketieteellisiä tarkoituksia varten. Mahdollisesta muusta käytöstä voidaan keskustella vasta, kun rokotukset ovat edenneet ja on saatu enemmän tietoa niiden vaikutuksista. Rokotuksen ottamisesta ei voi tulla ennakkoehto EU-kansalaisten mahdollisuudelle harjoittaa oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen. EU:n perusperiaatteet on huomioitava kaikissa keskusteluissa.

Euroopan demokratiatoimintasuunnitelma

Eurooppaministerit keskustelivat EU:n demokratiatoimintasuunnitelmasta puheenjohtajavaltion keskusteluasiakirjan pohjalta. Puheenjohtaja korosti keskustelun aluksi aiheen merkitystä. Komissio esitteli toimintasuunnitelman joulukuussa, ja puheenjohtaja pitää tärkeänä, että aiheesta käydään nyt kattava keskustelu.

Komissio (varapuheenjohtaja Jourova) kiitti puheenjohtajavaltiota toimintaohjelman pitämisestä vahvasti esillä. Viimeaikaiset tapahtumat (mm. Capitolin valtaus) ovat osoittaneet demokraattisten instituutioiden haurauden. Myös presidentti Trumpin Twitter-tilin jäädyttäminen on osa huolestuttavaa kehitystä. Toimintaohjelmassa kerrotaan, miten komissio aikoo edetä.

Komissio korosti tarvetta lisätä läpinäkyvyyttä ja yhteisiä pelisääntöjä digitaalisessa maailmassa. Huolena on muun muassa yhteiskunnan kasvava polarisaatio. Myös covid-19-pandemia on tuonut

omat haasteensa ja korostanut luotettavan tiedon merkitystä. Tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä viranomaisten, instituutioiden, kansalaisyhteiskunnan, tutkijoiden ja verkkoalustojen välillä. Demokratiatoimintasuunnitelmassa ja digitaalisia palveluita koskevassa säädösehdotuksessa (DSA) esitetään selkeää toimintakehystä kunnioittaen täysimääräisesti perusoikeuksia ja sananvapautta.

Komissio kertoi, että vaalien osalta vuoden lopulla on tulossa kaksi lainsäädäntöehdotusta, jotka koskevat puoluerahoitusasetuksen muuttamista ja poliittista mainontaa. Median vapaus ja moniarvoisuus on toinen tärkeä osa toimintaohjelmaa. Tältä osin ykkösprioriteetti on toimittajien turvallisuus. Toimittajiin kohdistuvat hyökkäykset vaikuttavat myös informaatioon, jota saamme. Naistoimittajat tarvitsevat erityistä huomiota. Media tarvitsee myös taloudellista tukea. Aloite häirintätarkoituksessa nostettujen kanteiden (SLAPP-kanteiden) torjumiseksi annetaan myöhemmin tänä vuona. Tällä hetkellä kartoitetaan ongelmia ja ollaan perustamassa asiantuntijaryhmää.

DSA:n tavoitteena on lisätä verkkoalustojen vastuuta ja valvontaa disinformaation torjunnassa. Myös disinformaatiota koskevia käytännesääntöjä tullaan tehostamaan. DSA:ssa käsitellään myös palveluntarjoajien puuttumista laittomaan sisältöön. Myös rokotuksiin liittyvä disinformaatio edellyttää viranomaisten ja alustojen välistä yhteistyötä. Pitäisi olla myös tehokkaampi kansalaisten tavoittamisessa näissä kysymyksissä. Koulutukseen on panostettava ja medialukutaitoa parannettava.

Käydyssä keskustelussa kiiteltiin toimintasuunnitelman kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja korostettiin tarvetta panna toimintasuunnitelma tehokkaasti täytäntöön.

Esille nostettiin muun muassa toimet vaalien vapauden ja oikeudenmukaisuuden suojaamiseksi, mukaan lukien säädösehdotukset koskien puoluerahoitusasetusta ja poliittisen mainonnan läpinäkyvyyttä (erityisesti suojelu ulkomaiselta vaikutukselta).

Yhteisten arvojen ja perusoikeuksien kunnioittamisen sekä aktiivisen kansalaisyhteiskunnan merkitystä korostettiin. Kansalaisyhteiskunnan toimintaa pitää tukea myös taloudellisesti.

Moni korosti puheenvuorossaan tarvetta vahvistaa median vapautta ja moniarvoisuutta. Toimittajilla on tärkeä rooli demokratiassa, ja heitä on suojeltava. Ilman vapaita ja moniarvoisia tiedotusvälineitä avointa yhteiskunnallista keskustelua ei voida käydä. Myös Euroopassa on murhattu toimittajia, ja väkivallan uhka toimittajia vastaan on kasvussa useissa jäsenvaltioissa. Tarvitaan kattavia toimia tilanteen korjaamiseksi. Keskustelussa nostettiin esille myös median rahoitus ja viitattiin neuvoston mediavapautta koskeviin päätelmiin.

Verkkoalustojen merkittävää roolia disinformaation leviämisessä korostettiin. Disinformaatio ja valeuutiset leviävät verkossa nopeasti. Tarvitaan läheistä yhteistyötä ja parempaa koordinointia, jotta disinformaatioon voidaan puuttua. DSA-säädösehdotuksen ja vahvempien käytännesääntöjen merkitystä korostettiin. Tarvitaan lisää läpinäkyvyyttä ja vastuuta alustayhtiöille. Samalla on turvattava sananvapaus ja oikeus kritisoida. Mielivaltaisuutta verkkoalustojen toiminnassa pitää estää. Algoritmien läpinäkyvyyden puutetta pidettiin ongelmallisena. Tarvitaan myös yhteisiä määritelmiä. Huomiota on kiinnitettävä myös disinformaatiota levittäviin EU:n ulkoisiin toimijoihin. Ulkomaiseen vaikuttamiseen on puututtava, mukaan lukien mahdolliset pakotteet. Hybridiuhkia tulee torjua ja resilienssiä vahvistaa myös laajemmin. Esille nostettiin myös kansalaisten medialukutaidon vahvistaminen.

Neuvoston toivottiin palaavan toimintasuunnitelman täytäntöönpanoon säännöllisesti. Aiheen kokonaisvaltaista käsittelyä neuvoston eri kokoonpanoissa korostettiin. Muutama toivoi myös neuvoston päätelmiä aihepiiristä.

Esille nostettiin myös tarve huomioida muun muassa toissijaisuusperiaate sekä toimivallanjako EU:n ja jäsenvaltioiden välillä. Lisäksi toivottiin tiivistä yhteistyötä muun muassa Euroopan neuvoston ja Naton kanssa.

Suomi totesi tukevansa vahvasti toimintasuunnitelman tavoitteita. On suojeltava vaalien luotettavuutta ja edistettävä demokraattista osallistumista, vahvistettava tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta sekä torjuttava disinformaatiota. Toimintasuunnitelma antaa hyvän pohjan jatkotyölle.

On huolestuttavaa, jos ihmiset häirinnän pelon takia empivät asettua ehdolle vaaleissa tai journalistit empivät tietyn aiheen käsittelyä. Vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit ovat jokaisen toimivan demokratian kulmakivi. On tehtävä yhteistyötä vaalivaikuttamisen torjumiseksi. Erityistä huomiota tulee kiinnittää myös kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiin. Median vapautta ja moniarvoisuutta on suojeltava aktiivisesti. Kaikkien jäsenvaltioiden on taattava hyvä työympäristö journalisteille ja suojeltava heidän turvallisuuttaan. Verkkoalustoilla on keskeinen rooli disinformaation torjunnassa, ja niiden tulisi myös kantaa vastuuta. Tuemme disinformaatiota koskevien käytännesääntöjen tehostamista yhteissääntelyn pohjalta ja DSA-säädösehdotuksen mukaisesti. Tulisi keskustella perusteellisemmin myös hybridityökalupakista ulkoisen vihamielisen toiminnan torjumiseksi, mukaan lukien pakotteet. Toimintasuunnitelman toimeenpano edellyttää läheistä yhteistyötä jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten sekä eri sidosryhmien kanssa.

Puheenjohtaja kiitti keskustelusta ja totesi, että toimintasuunnitelman toimeenpanoa seurataan tarkasti. Moni pyysi seurantakeskustelua neuvostossa. Puheenjohtaja miettii, miten tämä voitaisiin toteuttaa. On huomattava, että demokratiatoimintasuunnitelma kulkee käsi kädessä muun muassa DSA-säädösehdotuksen sekä media- ja audiovisuaalialan toimintasuunnitelman kanssa. Neuvosto on jo hyväksynyt päätelmät disinformaation torjunnasta. Tämän lisäksi media- ja audiovisuaalialan toimintasuunnitelmasta, kyberturvallisuusstrategiasta ja komission kansalaisuusraportista on tulossa päätelmät kevään aikana. Aihepiiriä käsitellään Portugalin puheenjohtajakaudella myös kolmessa eri konferenssissa.

Komissio kiitti jäsenvaltioita rohkaisevasta keskustelusta. Toimintasuunnitelma on vasta työn aloitus. Toimitaan tietysti olemassa olevien toimivaltojen puitteissa. Jäsenvaltioilla on kuitenkin yhteisiä haasteita esimerkiksi vapaiden vaalien osalta. On yhteinen intressi löytää niihin yhteisiä ratkaisuja.

Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi

Puheenjohtaja kertoi lyhyesti konferenssin valmistelutilanteesta. Toimielinten väliset keskustelut konferenssia koskevasta yhteisestä julistuksesta ovat loppusuoralla. Keskusteluja konferenssin johtorakenteista on käyty rakentavassa hengessä. Tärkeää on EU:n toimielinten tasa-arvoinen edustus ja päätöksenteko konsensuksella. Puheenjohtaja toivoo, että yhteinen julistus saataisiin viimeisteltyä pikaisesti ja että konferenssi voitaisiin käynnistää mahdollisimman pian.

Komissio (varapuheenjohtajat Šefčovič ja Šuica) korosti aiheen tärkeyttä ja kiitti puheenjohtajavaltiota asian määrätietoisesta edistämisestä.

Käytetyissä puheenvuoroissa korostettiin etenemistä neuvoston neuvottelumandaatin puitteissa, toimielinten välistä tasapainoa ja tasa-arvoista edustusta, avointa ja läpinäkyvää toimintaa, kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan laajaa osallistamista, kansallisten parlamenttien roolia sekä keskittymistä kansalaisia kiinnostaviin aiheisiin. Moni toivoi, että konferenssi käynnistettäisiin mahdollisimman pian. Toisaalta kiinnitettiin huomiota pandemiatilanteeseen ja konferenssin aikataulun realistisuuteen (ml. loppuraportti keväällä 2022).

Suomi muistutti, että konferenssin hallinnon tulisi olla mahdollisimman kevyt. On jokaisen toimielimen sisäinen asia varmistaa, että sen edustajat johtokunnassa edustavat toimielintä kokonaisuudessaan. Toimielinten tasa-arvo tulee varmistaa kaikilta osin. Johtokunnan tulisi toimia läpinäkyvällä ja yhtenäisellä tavalla, mukaan lukien päätöksenteko konsensuksella. Substanssikeskustelut tulee käydä ensisijaisesti kansalaisten ja sidosryhmien kanssa. Kansalaisten tulee olla konferenssiprosessin keskiössä – ei EU:n toimielinten ja niiden välisten kiistojen. Huomiota on kiinnitettävä myös kansallisten parlamenttien rooliin. Tällä hetkellä ykkösprioriteettina on tehokas vastaus covid-19-pandemiaan. Konferenssi tulisi aloittaa, kun tilanne on hallinnassa.

Puheenjohtaja totesi vievänsä valmisteluja eteenpäin neuvoston neuvottelumandaatin puitteissa. Johtokunnan osalta puheenvuoroissa korostui toimielinten tasa-arvoinen edustus ja päätöksenteko konsensuksella. Puheenjohtaja pani merkille myös huomiot kansallisten parlamenttien roolista. Käsiteltävien aiheiden osalta tulisi olla joustava ja noudattaa alhaalta ylös -lähestymistapaa (mistä

kansalaiset haluavat keskustella). Konferenssin alussa jouduttaneen turvautumaan digitaalisiin keinoihin. Neuvoston mandaatin mukaisesti loppuraportti Eurooppa-neuvostolle tulisi laatia keväällä 2022. Tämän jälkeen jokaisen toimielimen tulisi myös tarkastella tarvittavia jatkotoimia.

EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteet

Ministerit saivat tilannekatsauksen uuden kauppa- ja yhteistyösopimuksen sekä erosopimuksen täytäntöönpanoon ja soveltamiseen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Puheenjohtaja totesi neuvoston hyväksyneen kauppa- ja yhteistyösopimuksen väliaikaisen soveltamisen pidentämisen 30.4.2021 saakka, koska neuvoston juristilingvistit saavat viralliset käännökset kaikille EU-kielille valmiiksi vasta huhtikuun puolella. Pidentäminen edellyttää EU:n ja UK:n yhteistä päätöstä sopimuksella perustetussa kumppanuusneuvostossa. Myös erosopimuksen täytäntöönpanon seuranta on tärkeää.

Komissio (Šefčovič) totesi, että siirtymäkauden päätyttyä UK siirtyi 1.1.2021 kolmannen maan asemaan. On selvää, että tämä tuo mukanaan muutoksia. Nyt on keskityttävä kauppa- ja yhteistyösopimuksen sekä erosopimuksen täytäntöönpanoon ja soveltamiseen. Yhtenäisyys on tärkeää.

Komissio tekee tiivistä yhteistyötä neuvoston ja Euroopan parlamentin kanssa, jotta kauppa- ja yhteistyösopimus saataisiin ratifioitua sujuvasti. Šefčovič kertoi UK:n vastanneen kokouksen aikana myönteisesti sopimuksen väliaikaisen soveltamisen pidentämiseen 30.4.2021 saakka. Euroopan parlamentin on tarkoitus antaa hyväksyntänsä sopimukselle maaliskuun toisessa täysistunnossa. Ministeri Gove on nimitetty UK:n puolelta väliaikaiseksi puheenjohtajaksi kumppanuusneuvostoon.

Šefčovič korosti tarvetta varmistaa erosopimuksen täysimääräinen ja asianmukainen täytäntöönpano. Tätä seurataan EU:n puolella tarkasti. Keskiviikkona järjestetään sekakomitean kokous, jossa keskustellaan muun muassa Irlantia/Pohjois-Irlantia koskevan pöytäkirjan täytäntöönpanosta. Komissio osallistuu kokoukseen rakentavalla ja ratkaisuvetoisella asenteella. EU on täysin sitoutunut pitkäperjantain sopimukseen ja pöytäkirjan moitteettomaan täytäntöönpanoon. Täytäntöönpano-ongelmat eivät johdu pöytäkirjasta, vaan brexitistä ja vapaan liikkuvuuden päättymisestä. Pöytäkirja on ainoa keino välttää kova raja, turvata rauhanprosessi, varmistaa EU:n sisämarkkinoiden yhtenäisyys ja minimoida brexitin vaikutukset Irlannin ja Pohjois-Irlannin yhteisöjen elämään. EU on avoin käytännönläheisille ja joustaville ratkaisuille EU-oikeuden ja pöytäkirjan asettamissa rajoissa. On selvää, että pöytäkirjaa ei avata eikä sitä neuvotella uudelleen.

Pääneuvottelija Michel Barnier totesi tehtävänsä lähestyvän loppuaan. Viime hetkellä jouluaattona saatiin aikaan tasapainoinen sopimus. Barnier kertasi lyhyesti kauppa- ja yhteistyösopimuksen sekä erosopimuksen keskeisimpiä kysymyksiä. Šefčovič tiimeineen tulee seuraamaan täytäntöönpanoa. Barnier kiitti kaikkia hyvästä yhteistyöstä ja muistutti, että edessä on monia suuria, paljon brexitiä tärkeämpiä haasteita.

Puheenjohtaja kiitti Barnieria ja hänen tiimiään yli 4,5 vuoden työstä ennennäkemättömässä tilanteessa. Yhdessä Barnierin kanssa on navigoitu onnistuneesti karikkoisten vesien läpi kellon tikittäessä ensin erosopimuksen ja sitten yhteistyö- ja kauppasopimuksen kanssa. Yhtenäisyys on säilytetty vaikeimmissakin kohdissa. Barnierilla on ollut koko ajan myös pidemmän aikavälin visio, ja hänen ohjeensa pysyä rauhallisena ja rakentavana mutta valppaana on ollut erinomainen. Jean Monnet'n tavoin Barnier ei ole ollut optimisti eikä pessimisti, vaan päättäväinen. Tämä Barnierin ja hänen tiiminsä päättäväisyys on tuottanut hedelmää.

Käydyssä keskustelussa kiiteltiin Barnieriä ja hänen tiimiään sekä onniteltiin Šefčovičia nimityksestä kumppanuusneuvoston toiseksi puheenjohtajaksi ja EU:n edustajaksi. Ylä- ja alamäkien kautta saavutettiin lopulta positiivisia tuloksia. Nyt on täytäntöönpanon aika. Esille nostettiin erityisesti tasavertaiset toimintaolosuhteet (LPF) ja kalastus. Tukea pitkänperjantain sopimukselle ja Irlantia/Pohjois-Irlantia koskevalle pöytäkirjalle korostettiin. Pöytäkirjan avaaminen ei ole mahdollista, mutta sen puitteissa voidaan etsiä joustavia ratkaisuja. Esille nostettiin myös Gibraltar,

brexit-mukautusvaraus, rahoituspalvelut sekä huoli UK:n tiettyjen jäsenvaltioiden kansalaisiin kohdistuvista syrjivistä käytännöistä.

Puheenjohtaja korosti tarvetta pysyä valppaana. Avainsana on nyt täytäntöönpano.

Suomen edustajat
Ministeri Tuppurainen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
SN 1408/2/21
WK 2294/2021 INIT

Liitteet

Viite

Asiasanat	brexit, EU:n tulevaisuus, Eurooppa-neuvosto, koronavirukset, turvallisuus, YAN Yleisten asioiden neuvosto, kansalaisjärjestöt (NGO)
Hoitaa	**STM, UM, VNK**
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, SP, TEM, TPK, TULLI, VH, VM, VTV, YM